

KÖZÉPISKOLÁSOK SZEMÉLYKÖZI KAPCSOLATAINAK VIZSGÁLATA A FAKULTATÍV TANTÁRGYCSOPORTOS OKTATÁSI KÍSÉRLETBEN

KECZER TAMÁS

A vizsgálat előzményei

A gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására mind külföldön, mind pedig hazánkban több kísérlet folyik. A struktúra módosításának szükségességét korunk tudományos-műszaki fejlődése indokolja.

Csongrád megyében a MTA Pedagógiai Kutató Csoport Szegedi Alcentrumának vezetője, illetve munkatársai dolgoztak ki kísérleti tervet a gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására. [1] A modell leírása a szaksajtóban is megjelent. [2]

Makón a József Attila Gimnáziumban 1974-ben kezdődött a fakultatív tantárgycsoportos oktatási kísérlet.

Az igazgatóság négyéves munkatervet készített, majd évenként értékelte annak teljesítését, és kiegészítette a feladatokra vonatkozó részét. [3] [4]

Egy longitudinális vizsgálat gondolata az osztályfőnöki munkaterv készítésekor merült fel. A kísérleti modell szerint ugyanis a második év befejezése után az osztályok a tantárgycsoportoknak megfelelően újraszerveződnek. A két év alatt kialakult csoportszerkezet megbomlik. A tartósan fennálló, együttes tevékenységet végző csoport, amelyben a tanulók szerepdifferenciálódási folyamatokon mentek keresztül, újra tagolatlan halmazzá válik. A modell szerkezete azonban igen sokféle csoporttevékenységre ad lehetőséget, amelyben az interakciók mennyisége és minősége hatással lehet a szociabilitás fejlődésére. [5]

Hipotézisünkben abból indultunk ki, hogy vannak csoporthoz kötött, csak csoportban lezajló és megfigyelhető pszichés történések, mint az együttes élmény hatékonyságot fokozó ereje, szerepek kialakulása, a vezetőképződés, a kohézió növekedése, illetve csökkenése stb. [6]

Ezért feltételeztük, hogy:

- a) az első két évben kialakuló baráti kapcsolatok az elszakadás után is, a szabadidői tevékenységi formákban megmaradnak;
- b) a tanulmányi munkához szükséges interakciók a harmadik osztályban gyorsabban alakulnak ki;
- c) a szocializálódásnak ez a folyamata a későbbi életpályának modellje;
- d) a csoportkohézió erősödése jobban befolyásolható, mint a hagyományos keretek között.

Eljárásmódunk ismertetése

1. A három első osztályból mintaként az I. b tanulóközösség struktúráját vizsgáltuk az osztályfőnök és a tanári kar segítségével. [7]

2. A mintaként választott osztályban megfigyeléssel, explorációval, kérdőíves módszerekkel információkat gyűjtöttünk, amelyeket az ott tanító kartársakkal megbeszéltünk.

3. Feljegyzéseket vezettünk a tanulókról.
4. Iskolai dokumentumokat elemeztünk.
5. Tanítási órákat vállaltam a vizsgált osztályokban.
6. Szociometriai eljárásokat alkalmaztunk. [8]
7. Matematikai módszereket használtunk. [9]

Szociokulturális körülmények

A választott osztály (I. b) létszáma 30 volt. A másik két osztályba 28, illetve 30 tanuló járt.

A nemek szerinti megoszlás viszonylag egyenletes volt, ezért az I. b. osztály mintaként szolgáló adatai az egész évfolyamot reprezentálták. Az osztályban 16 leány (53,33%) és 14 fiú (46,66%) volt.

A tanulók differenciálódó kapcsolatrendszerének mintái, és részben közvetítői, a szülők. A család — mely a társadalom alapvető mikrostruktúrája — légkörével, életvezetésével, szociális körülményeivel közvetlenül hat a gyermeki személyiség fejlődésére. [10] Ezért a családlátogatásokon adatokat gyűjtöttünk a szülők foglalkozásáról és a családok életviteléről.

Fizikai dolgozó az iparban:	4 (13,33 %)
Termelésirányító az iparban:	6 (20 %)
Fizikai dolgozó a mezőgazdaságban:	3 (10 %)
Termelésirányító a mezőgazdaságban:	2 (6,66 %)
Értelmiségi:	8 (26,66 %)
Egyéb:	7 (23,33 %)
Összesen:	30 (100 %)

Vizsgáltuk azt is, hogy a tanulóink kitől kaphattak segítséget házi feladataik megoldásához. Megállapítottuk, hogy a szülők elsősorban az iskolától yárták gyermekeik korrepetálását, vagy magánórákra járaták őket. Erre egyrészt a szülők sokirányú elfoglaltsága, másrészt iskolai végzettsége adott magyarázatot.

	Apa	Anya
8 ált. isk.-nál kevesebb:	4 (14,81 %)	5 (16,66 %)
8 ált. iskolai osztály:	11 (40,74 %)	14 (46,66 %)
Szaktanulmányozó:	2 (7,40 %)	
Középiskola:	5 (18,51 %)	8 (26,66 %)
Főiskola, egyetem:	5 (18,51 %)	3 (10 %)
összesen:	27 (100 %)	30 (100 %)

A lakáskörülményeket elemezve megállapítottuk, hogy saját házzal 23 család rendelkezett (76,66%).

Bérelt lakásban lakott 7 család (23,33%).

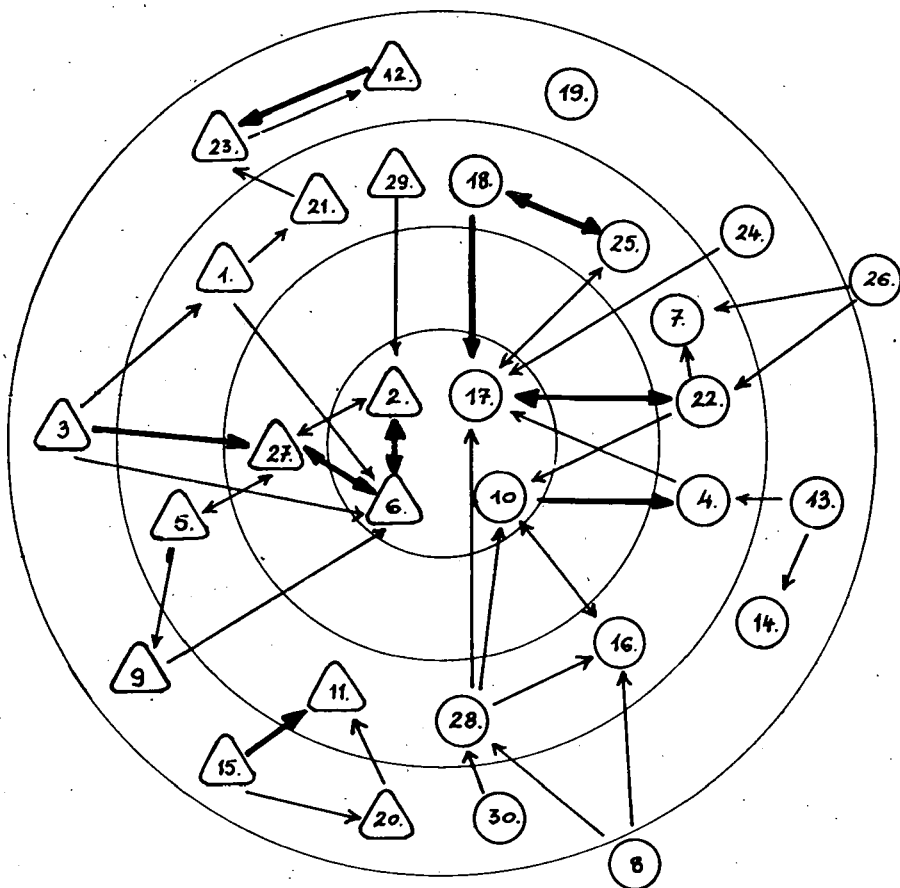
Egy szobája három (10%), két szobája tizenhárca (60%), három szobája pedig kilenc (30%) családnak volt.

Kilencen tanulhattak külön szobában (30%).

A lakások felszereltsége megfelelt a kor követelményeinek. Mindenütt volt rádió és televízió. Magnetofont és lemezjátszót csak néhány helyen nem találtunk. Annak ellenére, hogy a tanulók igénybe vehették a gimnáziumon kívül a városi és a községi könyvtárakat, viszonylag sok könyvvel rendelkeztek. (Átlag 19 db) Az adatok a korábbi osztályfőnöki beszámolókhöz viszonyítottuk.

Összesítő szociogram a három kérdés
alapján

1 - 5	6 - 10	11 - 14	15 - 18	11 - 14	6 - 10	1 - 5
-------	--------	---------	---------	---------	--------	-------

Jelölések:

→ egyoldalú választás

↔ két szavazat

leány

↔ kölcsönös. vál.

három szavazat

fiú

Nem számítottuk ide a gyermekkorból megmaradt, vagy a kisebb testvérek kedvéért vásárolt mesekönyveket.

Gépkocsija 16 szülőnek volt. Kérdéseket tettünk fel arra vonatkozóan is, hogy a családok részt vesznek-e közös kirándulásokon, üdüléseken, külföldi utakon. A válaszok alapján az eredmény megoszlott. Külföldön legalább egyszer járt 26 tanuló (86,66%). Ez a szám azonban nem bizonyult értékadónak, mivel 12 tanuló csak egynapos jugoszláviai bevásárló utazást tett. A közös családi kirándulások száma a mért négyéves időszakban igen kevés volt. Mindössze nyolc.

Az osztályba 5 tanuló járt be vidékről (16,66%). Kollégista volt 6 (20%). A többiek (19 fő, 63,33%) a városban laktak. Tanulósobai, menzai ellátásban minden igénylő részesült. Adatainkat összehasonlítottuk a párhuzamos osztályok osztályfőnökei által szerzett információkkal, és konzultációink során megállapítottuk, hogy lényeges eltérés nem volt, a minta alkalmasnak bizonyult a további vizsgálatra.

A formális osztályszerkezet

A tanév elején a tanulók Osztály Diákbizottságot választottak. Ez a KISz felügyelete mellett az osztályfőnök irányításával az osztály érdekeit érintő speciális problémákkal foglalkozott. Ez a bizottság hivatott arra, hogy állandó, vagy ideiglenes megbízásokat adjon egyes tanulóknak különböző feladatok elvégzésére. Az ODB tagjai a következő feladatokat látták el.

Titkár: tervez, irányít, ellenőriz.

Érdekvédelmi felelős: feladatai között szerepelt az ösztöndíj javaslat előkészítése, utazási költség térítésére vonatkozó javaslat és az írásbeli dolgozatok időbeosztása. Tanulmányi felelős: figyelemmel kísérte az osztály tanulmányi eredményének alakulását, erről havonta beszámolt az osztályfőnöki órákon, tanulópárokat szervezett, és tanári korrepetálást kért, ha erre szükség volt.

Kultúr- és sportfelelős: szervezte az osztályok közötti sportversenyeket, klubdelutánokat javasolt, kidolgozta azok programját és irányította lebonyolításukat.

Gazdasági felelős: kezelte az osztálypénztárt, összegyűjtötte a kirándulások költségeit. A bizottság ideiglenes megbízásokat is adott. (Menza-, bejáró-, újságfelelős.)

Az informális struktúra vizsgálata az első és a második évben

Az első tanév elején, az őszi mezőgazdasági munkák után végeztünk először felmérést. Kérdőívet szerkesztettünk, amelyben három kérdés volt.

Az első a szabadidei tevékenységre vonatkozott.

(Idegen klubba hívtak meg, kit vinnél magaddal?)

A második kérdés a tanulmányi munkával állt kapcsolatban.

(Kivel készítenéd együtt házi feladatod?)

A harmadik kérdés utalt a fizikai munkára. Ezt a kérdést az inspirálta, hogy a tanulók az őszi közhasznú társadalmi munkában olyan feladatot láttak el, amely közben kis csoportokat kellett alakítaniuk.

(Kivel dolgoznál szívesen egy csoportban?)

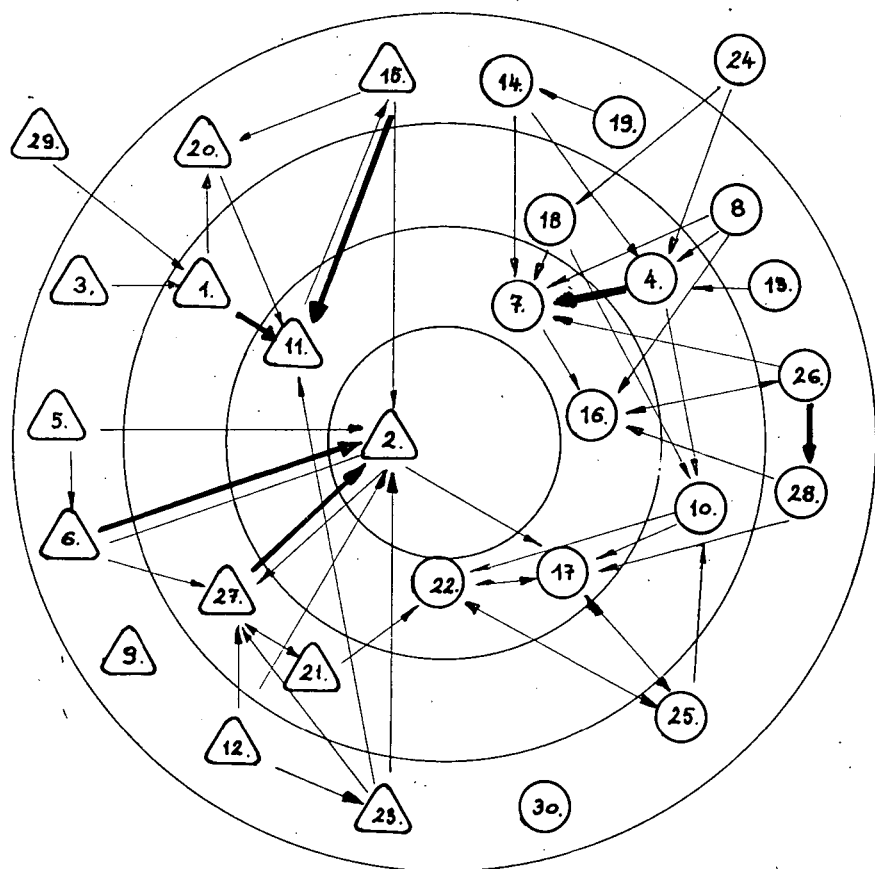
A csoportban végzett munkát a különböző személyek képességei mellett motiválta a közös kereset is.

A tanulók a szavazólapokat osztályfőnöki órákon töltötték ki. A kapott adatok segítségével matrixot készítettünk, melyből kiszámítottuk az akceptáció, a receptivitás és az affektív expanszió indexét.

A további feldolgozás folyamán háló-szociogramokat készítettünk az első választások alapján. Megállapítottuk, hogy az osztály két csoportra bomlott. A szabad

Összesítő szociogram a három kérdés
alapján

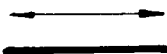
| 1 - 7 | 8 - 14 | 15 - 21 | 22 - 28 | 15 - 21 | 8 - 14 | 1 - 7 |

Jelölések:

→ egyoldalú választás

↔ kölcsönös vál.
hármas szavazat

leány

fiú

időre és a tanulmányi munkára vonatkozó kérdésben mind a fiúk, mind a lányok csoportja három-három mikrostruktúrát alkotott. A munkavégzéssel kapcsolatos kérdés szociogramja két centrummal rendelkező lánc-alakzatot mutatott. A leányok csoportjában a tanulmányi munkára vonatkozó kérdésben baráti párokat is találtunk. A három kérdés alapján — az akceptáció indexét figyelembe véve — rangsort állítottunk össze. Ezt felhasználtuk egy kör-szociogram készítésére. (I. tábla)

A második felmérést a tanév befejezése előtt végeztük. Eljárásmódunk hasonló volt, mint az első méréskor, azonban a szavazólapon a harmadik kérdés a következő volt: „Kivel beszélnéd meg őszintén politikai jellegű problémáid?”

A válaszokat itt is először háló-szociogramon ábrázoltuk. Megállapítottuk, hogy politikai jellegű kérdés táblázata hat központtal rendelkező, összefüggő alakzatot mutat. Ez a kohézió szempontjából kedvező helyzet azért alakulhatott ki, mert ebben a tanévben jártak a tanulók a KISZ által szervezett Kilián körbe. Ez a tanfolyam viztest átmenetet az úttörő és a KISZ szervezet között.

Elemzésünk következő lépése az volt, hogy összegeztük a második mérés eredményeit. Ismert kör-szociogramot készítettünk. (II. tábla)

A lehetséges szavazatok száma mindkét felmérésben 270 volt. Ez az adat lehetőséget adott a két mérés eredményeinek összehasonlítására, ezért a táblázatok elemzését segítségükkel végeztük el. Az első méréskor a 270 szavazatnak 80,37%-át használták fel a tanulók. A második mérés eredménye azt mutatta, hogy a lehetséges 270 szavazatnak már 85,18%-át vették igénybe. Az összes szavazatokból a lányok (16 fő) 144 lehetőségéből csak 117-el éltek, ez 81,25%. A fiúk (14 fő) 126-ból 100 szavazattal 79,36%-ot teljesítettek. A második mérés mind a lányoknál (129 szavazat, 89,85%), mind a fiúknál (101 szavazat, 80,15%) azt mutatja, hogy nőtt az interakciók száma, de nőtt a kölcsönös választások száma is.

A szociogramokat elemezve megállapíthatjuk, hogy míg az első felmérésnél 15—18 szavazat elegendő volt ahhoz, hogy valaki a centrumba kerüljön, addig a második méréskor ugyanehhez legalább 22 kellett. Ennek alapján a második mérés szociogramjában két kör felel meg a centrum követelményeinek.

Mindkét táblázatban jelöltük az egyoldalú és a kölcsönös választásokat, de csak abban az esetben, ha a tanuló, társa preferált helyzetét, legalább két szavazattal igazolta. A csoportkohézió erősödését mutatja a kapcsolatokat jelző vonalak számszerű növekedése is.

A két mérés összehasonlítása érdekében szükségesnek látszott a kölcsönösségi koefficiens (KB) megállapítása. Ezzel a mutatóval a csoport-szerkezetre következtethetünk. [11]

$$KB = \frac{R_1}{R} \cdot 100\%, \text{ ahol } R \text{ a kísérlet során leadott összes választások száma,}$$

R_1 a kölcsönös választások száma. A kölcsönös választások mutatója tehát a következő volt:

I. mérés

II. mérés

$$KB = \frac{10}{217} \cdot 100 = 4,60\%$$

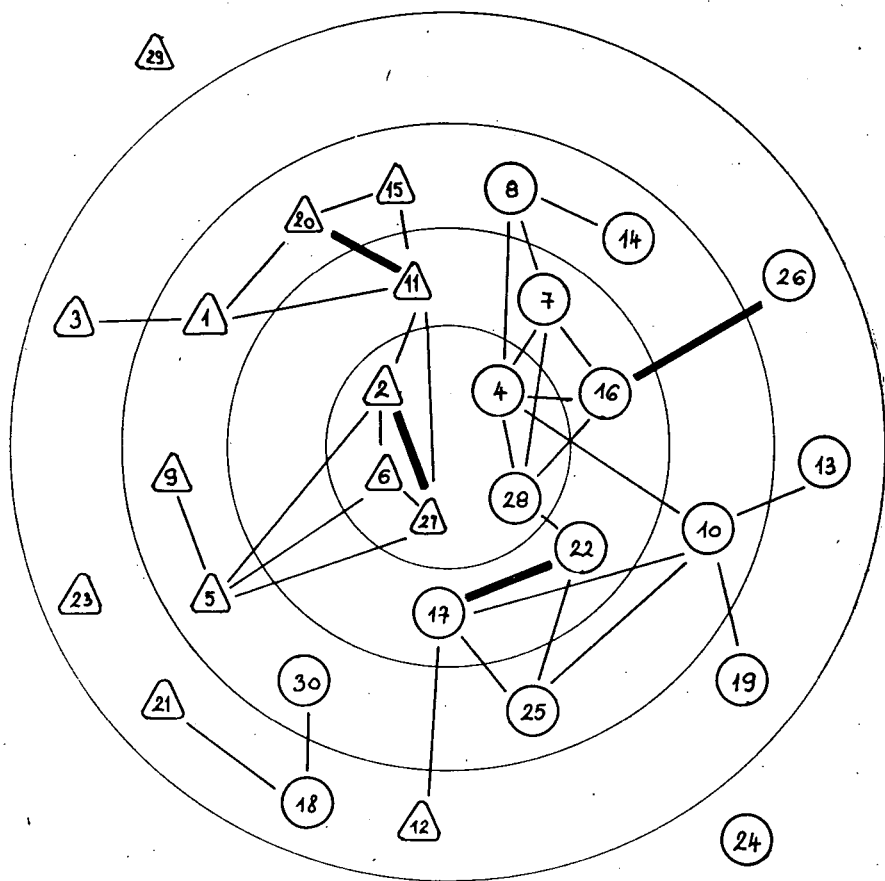
$$KB = \frac{16}{230} \cdot 100 = 6,95\%$$

A kapott számszerű adatok is az együttműködési hajlam növekedését jelzik.

Összesítő szociogram a három kérdés

alapján

1 - 7	8 - 14	15 - 21	22 - 28	15 - 21	8 - 14	1 - 7
-------	--------	---------	---------	---------	--------	-------

Jelölések:

—————: KÖLCSÖNÖS VÁL.   KÉTSZERESEN KÖLCSÖNÖS VÁL. : —————

leány

fiú

A tanulók státuszainak vizsgálatát explorációval egészítettük ki. Kerestük azokat a karakterisztikai jegyeket, amelyek alapján a centrumba lehetett kerülni. A 2-es tanuló pl. szolidaritásával, megbízhatóságával, nyugodt hagvételével vívta ki társai megbecsülését. A 7-es és a 11-es tanuló aktivitásával és szervező képességével lett népszerű. A 16-os, 22-es és a 17-es tanuló segítőkészsége, kedélyessége, humorérzéke, és határozott pályaválasztási szándéka miatt lett kedvelt társ. Az intellektuális tulajdonságok és a magasfokú empátiás képesség segítette a 27-es tanulót, hogy mind a két mérésben stabil helyet foglaljon el. Ennek a tanulónak veleszületett szomatikus rendellenessége volt. Hadart, és idegességében még dadogott is, ami beszédét bizonyos körülmények között érthetatlenné tette. Társai ennek ellenére pozitív tulajdonságai miatt szerették és így jól beilleszkedett a csoportba.

A második évben ismét alkalmaztunk szociometriai felvételt. A kérdőívet itt úgy módosítottuk, hogy a szórakozással kapcsolatos kérdésnél nem határoztuk meg a választható személyek számát. Az adatok feldolgozásakor matrixot, majd háló-, illetve kör-szociogramot készítettünk. (III. tábla) A szavazatok számának feloldása megnövelte tanulóinknál az affektív expanzitás indexét. A háló-szociogramok, amelyek csak az első választások szerepeltek azt mutatták, hogy a kapcsolatok nem változtak lényegesen, a barátságok elmélyültek. Magános tanulót nem találtunk.

Kiszámítottuk a kölcsönösségi koefficiens mutatóját.

$$KB = \frac{R_1}{R} \cdot 100\% \qquad KB = \frac{70}{249} \cdot 100 = 28,11\%$$

Ha a kapott értéket összehasonlítjuk a második mérés 6,95%-os eredményével, megállapíthatjuk, hogy a kölcsönös kapcsolatok száma a második év végére ugrásszerűen megnövekedett. Konzultáltunk a párhuzamos osztályok főnökeivel, akik hasonló empirikus tapasztalatokra tettek szert. A fiúk és lányok kapcsolatai is javultak. Közvetlen, baráti, udvarias hangnem vált dominánssá. Megfigyeléseinket KISZ rendezvényeken, kirándulásokon, társadalmi munkaakciókon és osztály-rendezvényeken végeztük. Tapasztalatainkat a tanulók személyiség-lapjain is rögzítettük.

A tantárgycsoportos differenciálódás hatásának vizsgálata témánk szempontjából

A kísérleti modell szerint a harmadik osztályban három tantárgycsoport alakult. Az első társadalomtudományi, a második természettudományi, a harmadik gyakorlati jellegű volt. Ezek a csoportok egyben az osztályok hivatalos szervezetét is jelentették. A formális struktúra részét képezte az a két csoport, amely az ún. blokkot alkotta. Így tehát egy osztály tanulói legalább két formális közösségbe tartoztak.

A mintául választott I., illetve II. b osztályból 12 fő (40%) az osztályfőnökkkel együtt a III. a osztály alapját képezte. A létszám — más osztályokból érkezett tanulókkal együtt — 28 fő volt. Ez az osztály képviselte a társadalomtudományi tantárgycsoportot, és így tanulói a magyar—történelem—idegen nyelv, illetve az idegen nyelv—idegen nyelv —anyanyelv blokkba szerveződtek. A tanulókról vezetett feljegyzéseket az osztályfőnökök egymás között kicserélték, és az egyes tanulók személyiség szektorait konzultációk során igen részletesen elemezték. [12] Az osztályok összetételének megváltozásakor azért tartottuk különösen fontosnak a tanulókról vezetett feljegyzések, valamint az empirikus tapasztalatok elemzését, mert szükséges volt bizonyos prognózis felállítása a várható szerep-differenciálódásról.

A nevelőmunka tervezésénél alapvető célkitűzésünk volt a kohéziós folyamatok felgyorsítása, mivel a tanulóknak a személyes viszonylatok rendszerében elfoglalt helyzete nagyon lényeges személyiségformáló tényezőt képvisel. [13]

A harmadik év második felében elvégeztük a negyedik szociometriai felvételt is. Három kérdést adtunk fel a tanulóknak. Az első munkaszituációra, a második tanulmányi tevékenységre, a harmadik pedig a kérdésre válaszoló népnapijának megünneplésére vonatkozott. A kérdések feltevésekor két szempontra hívtuk fel a tanulók figyelmét:

1. választhatnak korábbi osztálytársaik közül is
2. bármennyi nevet felsorolhatnak.

A kérdőíveket kiegészítettük karakterológiai szavazólapokkal is. Ezek segítségével nyert információinkat a jellemzéseknél használtuk fel, amikor a negyedik évben erre sor került.

Az adatok felvétele után matrixot, majd szociogramokat készítettünk, és kiszámítottuk a KB indexet is. A szociogramok elkészítésénél a tanulókat a régi névsor szerint 1—30-ig számoztuk, míg az új neveket 31—46-ig láttuk el sorszámmal. Ez lehetővé tette számunkra a mikrostruktúrákban elfoglalt helyek összehasonlító vizsgálatát. A hálósociogramok már jelezték az új kapcsolatok kialakulását. Az első helyen választott társak az új osztályközösségből kerültek ki. Magányos tanuló nem volt.

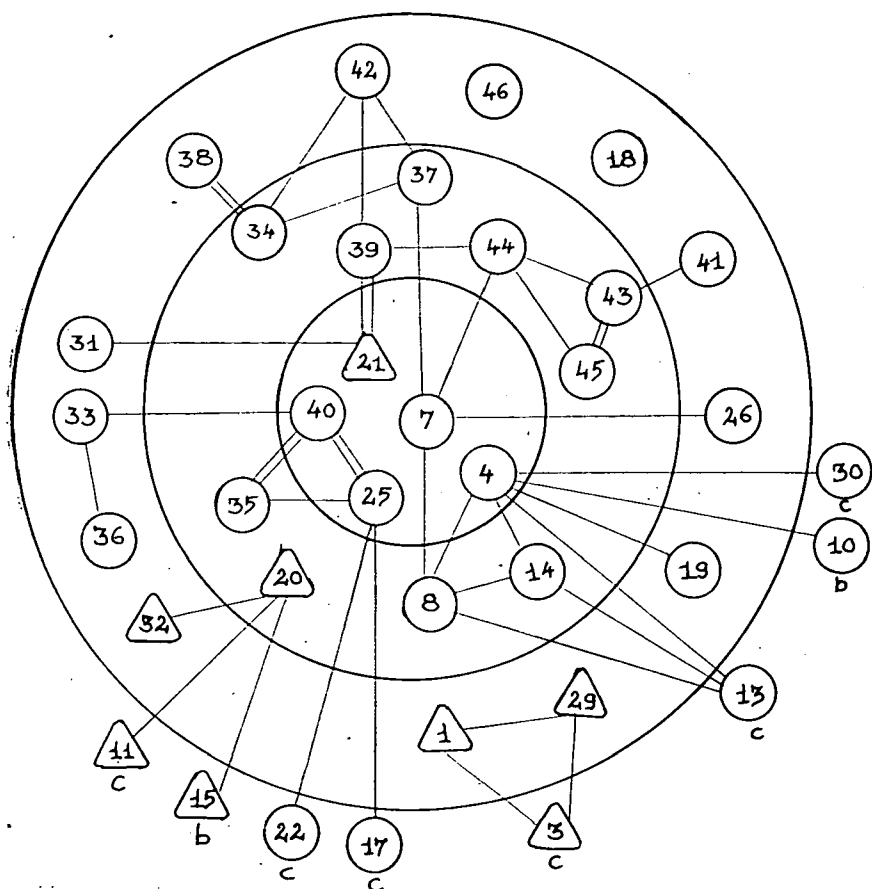
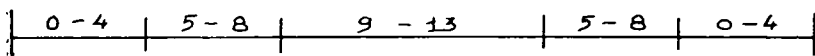
A körszociogram (IV. tábla), amelyet a negyedik felmérés alapján készítettünk a tanulók akceptációját demonstrálja. A centrumba 9—13 szavazattal, a második, illetve a harmadik körbe 5—8, és 0—4 szavazattal lehetett bekerülni. A lányokat körrel, a fiúkat háromszöggel jelöltük. A más osztályba járó, de választott tanulókat a körökön kívül helyeztük el és betűvel (b és c) jelöltük jelenlegi osztályukat. Csak a kölcsönös választásokat tüntettük fel. Ez a körszociogram azonban eltért a korábbiaktól abban, hogy csak a munkára és a tanulásra vonatkozó kérdésekre épült. A kölcsönös választások száma így is igen magas. A szórakozásra vonatkozó kérdés feldolgozása után döntöttünk úgy, hogy nem vesszük fel az ábrára a kölcsönös választásokat, mivel — azok nagy száma miatt — a szociogram áttekinthetetlen lett volna.

A kiszámított kölcsönösségi koefficiens is csak a munka, illetve a tanulmányi kérdésre vonatkozik és így is meglepően magas, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy ebben az időszakban az osztály tanulói még csak hat hónapja voltak együtt.

$$KB = \frac{43}{230} \cdot 100 = 18,69\%$$

A szabad időre vonatkozó kérdés feldolgozásakor kapott affektív-expanziós indexek igen magas számszerű eredményeket adtak. (8—15 szavazat) Az egyes tanulók szavazatainak átlag egyharmada esett az új osztálytársakra. A fennmaradó kétharmad megoszlott más osztályok tanulói között.

A negyedik évfolyam mérése nem hozott ennél jobb eredményeket. Lényegében változatlan adatokat kaptunk. Ennek magyarázatát abban láttuk, hogy a negyedik osztályban stabilizálódtak a kapcsolatok, amelyeket a közös érdeklődés, az oktatási forma kiscsoportos rendszere és a pályaválasztási szándék motivált. Nem változott lényegesen a tanulók státusza sem. A korábban centrumban elhelyezkedő tanulók megtartották központi pozíciójukat. Akik periférikusabb helyzetbe kerültek korábban növelték interakciós hajlandóságukat, tehát nőtt szociabilitásuk.

kölcsönös választás :

kétszeresen kölcsönös vál.:

leány :

fiú :

Következtetéseink

1. A fakultatív tantárgycsoportos oktatási kísérlet szerkezete a kapcsolatteremtő képesség fejlődését előnyösen befolyásolta.

2. A kísérletben biztosított változatos foglalkozási formák gyakorló helyei a munkakapcsolatok kialakításának.

3. A szocializációs folyamatok felgyorsíthatók.

4. A kísérleti modell azoknak a személyiségvonásoknak a dominanciáját segíti, amelyek a mobil társadalom körülményei között nélkülözhetetlenek.

Befejezésül idézzük MARY L. NORTHWAY—LINDSAY WELD véleményét: „A szociometriai vizsgálatok révén sok mindent megtudhatunk a társas kapcsolatokról és a szociális interakciókról. Figyelmünket arra a tényre irányítják — s talán ez a legfőbb érdemük —, hogy az iskolában mindenekelőtt a társas kapcsolatokat kell fejleszteni, és a szociális törődést kell megtanulni. Bár ezek a dolgok nem részei az iskolai tantervnek, mégis alapvetőek.” [15]

Vizsgálatainkat tovább folytatjuk, hogy korrekt módszerekkel, egzakt adatok birtokában, megfelelő tanácsokat adhassunk az osztályfőnöki munka tervezéséhez.

IRODALOM

- [1] ÁGOSTON GY.—OROSZ S., Kísérleti terv a gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Szeged 1973.
- [2] ÁGOSTON GY.—BÁNFALVI J., Kísérlet a gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására három Csongrád megyei gimnáziumban Pedagógiai Szemle Bp. 1977/2.
- [3] RIBÁRSZKI GY., A József Attila Gimnázium Munkaterve 1974. (Kézirat)
- [4] GOTTL F., A József Attila Gimnázium Munkaterve 1975. Kézirat.
- [5] ABERCROMBIE, M. L. J., A kiscsoportok. In: B. M. Foss Új távlatok a pszichológiában, Gondolat Könyvkiadó, Bp. 1972.
- [6] CARTWRIGHT, D., ZANDER, A. A csoportdinamika keletkezése. In: PATAKI (szerk.): Csoportlélektan, Gondolat Könyvkiadó 1969.
- [7] DURÓ L., A tanulókörösség pedagógiai pszichológiai megismerése 1978. (Kézirat)
- [8] FRAISSE, P., A kísérleti pszichológia gyakorlati kézikönyve. Akadémiai Kiadó Bp. 1975.
- [9] PETRUSEK, M., Szociometria. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1972.
- [10] GERÉB GY., Az iskola pszichés klímájáról. Tankönyvkiadó, Bp. 1970.
- [11] RIESZ B., Társaskapcsolatok összehasonlító vizsgálata általános iskolai tanulónál Acta Academiae Pedagogicae Szegediensis 1971.
- [12] HARSÁNYI I., A tanulók megismerése, Tankönyvkiadó, Bp. 1978.
- [13] DURÓ L., A személyiség erkölcsi tulajdonságainak és interperszonális kapcsolatainak néhány összefüggése Magyar Pszichológiai Szemle XXIX. 2. 211—215.
- [14] KÓSÁNA, O. V.—JÁRÓ K.—KALMÁR M., Fejlődéslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Bp. 1975.
- [15] NORTHWAY, M. L.—WEWLD, L., Hogyan készítsünk szociometriai felmérést? A Pedagógia Időszerű Kérdései Külföldön (Szerk.: Illés Lajosné) Tankönyvkiadó, Bp. 1971. 77. old.

UNTERSUCHUNG DER INTERPERSONALEN BEZIEHUNGEN VON MITTELSCHÜLERN IM UNTERRICHTSEXPERIMENT MIT FAKULTATIVEN LEHRGEGENSTANDSGRUPPEN

TAMÁS KECZER

Im Attila-József-Gymnasium zu Makó wurde Jahre 1974 ein Unterrichtsversuch mit fakultativen Lehrgegenstandgruppen gestartet. Mit dem auf vier Jahre anberaumten Versuch wurden die Wandlungen der formalen und informalen Strukturen der im Experiment teilnehmenden Klassen und innerhalb dieser die Entwicklung des Kontaktbildungsvermögens der Schüler mit sozialpsychologischen Methoden analysiert.

In seiner Hypothese nahm der Verfasser an, dass die experimentellen Rahmen zur Entwicklung bzw. Förderung der Soziabilität geeigneter sind als das konventionelle Klassensystem.

9

In den Untersuchungen wurden Beobachtungen angestellt, schulische Dokumentationen analysiert. Lehrer-Konsultationen und unter persönlicher Beteiligung soziometrische Methoden angewandt.

Nach der Meinung des Verfassers hat sich seine Vermutung bewahrheitet, doch sollen die Untersuchungen fortgesetzt werden, um anhand korrekter Methoden und im Besitze exakter Daten entsprechende Ratschläge zur Planung der Klassenchef-Arbeit beiten zu können.

АНАЛИЗ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ СВЯЗЕЙ УЧАЩИХСЯ СРЕДНИХ ШКОЛ В ПРОЦЕССЕ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ПРЕПОДАВАНИЯ ФАКУЛЬТАТИВНЫХ ПРЕДМЕТОВ

ТАМАШ КЕЦЕР

В 1974-ом году в гимназии им. Аттилы Йожефа в г. Мако начались эксперименты по преподаванию факультативных предметов.

В ходе эксперимента, проводимого в течение четырёх лет, при помощи социалпсихологических методов подвергались анализу изменения формальных и неформальных структур классов, участвовавших в эксперименте, в частности, анализировались способности установления межличностных связей учащихся. В нашей гипотезе мы предполагали, что рамки эксперимента создают более благоприятные возможности для развития социабельности, чем традиционная система классов.

В ходе эксперимента мы применили методы наблюдения над школьниками, анализ школьных документов, социометрические методы и консультацию с преподавателями.

По нашему мнению, выдвинутая нами гипотеза подтвердилась экспериментально. Однако эксперименты и в дальнейшем будут продолжены, чтобы при помощи точных методов и на основе эмпирических данных мы могли оказать необходимое содействие в планировании работы классного руководителя.